

ÜZEYİR HACIBƏYLİ ADINA BAKI MUSİQİ AKADEMİYASI

NİZAMİ ƏSGƏROV

DOĞMA AZƏRBAYCANIM

QARMON İFAÇISI
NİZAMİ ƏSGƏROVUN
RƏQS MELODİYALARI

Bakı – 2025

Layihə rəhbəri: Fərhad BƏDƏLBƏYLİ
*Ü.Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasının rektoru,
SSRİ və Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, professor*

Elmi redaktor: Gülnaz ABDULLAZADƏ
*Azərbaycan Respublikasının Əməkdar İncəsənət xadimi,
fəlsəfə elmləri doktoru, professor*

Not yazısı: Rauf BƏHMƏNLİ
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Tərtibatçı: Səadət VERDİYEVA
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Rəyçilər: Əkbər QOŞALI
*Milli Məclisin Mədəniyyət Komitəsinin eksperti,
Beynəlxalq “Alaş” ədəbi mükafatı laureatı*

Elnara DADAŞOVA
*Azərbaycan Respublikasının Əməkdar İncəsənət xadimi,
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, bəstəkar, professor*

Malik QULİYEV
*Azərbaycan Respublikasının Əməkdar müəllimi,
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, professor*

Məcmuədə Azərbaycanın tanınmış qarmon ifaçısı Nizami Əsgərovun müəllifi olduğu 12 rəqs melodiyasının not yazısı işıqlandırılmışdır. Təqdim edilmiş bu məcmuə xalq sevgisi qazanmış ustad ifaçının ilk dəfə 2023-cü ildə nəşr edilmiş “Vətən təranələri” kitabının davamı olaraq, daha 12 rəqs havasını da özündə əks etdirmişdir

Doğma Azərbaycanım. Qarmon ifaçısı Nizami Əsgərovun rəqs melodiyları.
Bakı, “İmza Nəşrlər Evi”, 2025, 24 səh.

ISBN 978-9952-8176-5-6

© Nizami Əsgərov, 2025

ÖN SÖZ

Azərbaycan xalq musiqisinin çox geniş yayılmış janrlarından biri də rəqslərdir. Mədəniyyət incilərimizdən sayılan rəqs sənəti qədim dövrlərdən zamanəmizə kimi yaşayaraq xalqımızın adət-ənənəsini, yaşam tərzini, sevinci, sevgisi, qəhrəmanlığını və digər yüksək dəyərlərini özündə əks etdirmişdir.

Rəqs deyərkən, ilk növbədə hansısa el şənliyində və ya toy məclisində qol qaldırıb oynayan insan obrazları göz önündə canlanır. Yəni rəqs – oynamaq üçün yaradılmış bir janrdır. Tarix boyu Azərbaycan xalqının həyatında rəqs janrı böyük əhəmiyyət kəsb edib. Rəqs etməyi çox sevən xalqımız hər bir xoşbəxt günündə, sevincli anlarında qol qaldırıb oynayıblar. Çünki bu xalqın kökündə, qanında, canında musiqi, ritm olub. Buna bizim “Yallı”larımız, “qopuz”umuz, “qavaldaş”ımız tarixi mədəni sübutdur.

Azərbaycan milli musiqisinin, xüsusilə də folklor musiqi nümunələrinin uzun illər ərzində aparılan tədqiqatları sayəsində aşkar edilmişdir ki, dədə-babalarımızdan bizə miras qalmış xalq musiqi irsimizin zəngin olmasına rəğmən, çox sayda xalq mahnı və rəqs melodiylarımız zamanın keşməkeşli axarında unudulmuş, hafizələrdən silinmişdir.

Keçmişdə yaranmış və xalq sevgisi qazanaraq məşhurlaşmış, nəsillənənəsil ötürülməklə hər zaman hafizələrdə yaşayaraq, günümüzəcən gəlib çatmış bir çox rəqs havalarımızın adları, müəlliflərinin kimliyi unudulduğundan, el arasında “xalq rəqsi” kimi tanınmış və ifa edilmişdir.

Kiçikhəcmli rəqs melodiyları çox zaman instrumental ifaçılar tərəfindən yaradılır. Bəstəçilik qabiliyyəti olan, muğam dəstgahlarını, onların quruluşundakı şöbələri yaxşı bilən və bir-birindən bənzərsiz melodiylar yaradan istedadlı musiqiçilər hər bir dövrdə olmuş və bu gün də çoxluq təşkil edir. Onların arasında elə ifaçılar olub ki, yaratdıqları hər bir melodiya xalq tərəfindən sevilmiş və digər musiqiçilərin də zövqünü oxşayaraq, onların repertuarında da yer almışdır.

Belə musiqiçilərdən biri də ustad qarmon ifaçısı Nizami Cərulla oğlu Əsgərovdur. Onun biri-birindən bənzərsiz, qəlboxşayan melodiyları qısa zaman ərzində xalq

sevgisi qazanaraq el-obasının, eləcə də Azərbaycanın digər bölgələrinin toy şənliklərini bəzəmiş. Xalqın sevimli rəqslərinə çevrilmişdir. Vətəninə, xalqına bağlı olan sənətçi yaratdığı bir çox rəqs havalarını Azərbaycana, onun səfalı bölgələrinə, Qarabağa, tarixi torpaqlarımız olan İrəvana, Zəngəzura və s. həsr etmişdir. Təqdim olunan bu məcmuədə müəllifin “Şuşa”, “Xankəndim”, “Göyçə gölü”, “Zəngəzur”, “Bakı yallısı”, “Xəzərim” rəqs melodiyları onun dövlətinə, millətinə olan sədaqətinin bariz nümunəsidir.

Biz inanırıq ki, Nizami Əsgərov bundan sonra da öz yeni melodiyları ilə xalqımızın ruhunu oxşayacaq, milli musiqi mədəniyyətimizin zənginləşməsinə öz töhfəsini verəcəkdir.

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar İncəsənət xadimi,

Fəlsəfə elmləri doktoru, professor

GÜLNAZ ABDULLAZADƏ

1. ZƏNGƏZUR

Allegro

The musical score is written for a single melodic line in 6/8 time. The key signature has one flat (B-flat). The tempo is marked 'Allegro'. The melody consists of eight measures, with the first four measures forming the first phrase and the last four measures forming the second phrase. The first phrase ends with a repeat sign. The second phrase also ends with a repeat sign. Trills (tr) are indicated above the notes in measures 1, 3, 4, 5, and 7. The melody is accompanied by a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, with some measures containing rests.

2. ŞUŞA

Presto

The musical score for '2. ŞUŞA' is written in 6/8 time and Presto tempo. It consists of eight staves of music. The key signature has one flat (B-flat). The music features a variety of eighth and sixteenth notes, often beamed together. Trills (tr) and trills with a flat (tr^b) are used as ornaments on several notes. The piece includes repeat signs and ends with a double bar line.

3. AYDAN

Allegro

The musical score for '3. AYDAN' is written in a single melodic line on a treble clef staff. The key signature has two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 6/8, with a 3/4 bracket indicating the tempo. The piece is marked 'Allegro'. The melody consists of nine measures, each containing a trill (tr) or a similar ornament. The notes are primarily eighth and sixteenth notes, with some quarter notes. The piece ends with a double bar line and repeat dots.

4. XƏZƏRİM

Allegro

The musical score for "4. XƏZƏRİM" is written in a single melodic line on a treble clef staff. The time signature is 6/8, with a 3/4 bracket indicating the first three eighth notes of each measure. The key signature has one flat (B-flat). The score consists of nine staves of music. The first staff contains six measures of eighth-note patterns. The second staff has two measures followed by a repeat sign, then three measures with trills (tr) and two final measures. The third staff begins with three measures containing trills, followed by a repeat sign and two measures of eighth-note patterns. The fourth staff contains six measures of eighth-note patterns. The fifth staff starts with a repeat sign, followed by four measures, another repeat sign, and two measures with a flat. The sixth staff begins with a repeat sign, followed by six measures of eighth-note patterns. The seventh staff contains seven measures, with trills in the fourth and seventh measures. The eighth staff has four measures, with trills in the third and fourth measures, followed by a repeat sign and two measures. The ninth staff contains five measures, with trills in the second, third, fourth, and fifth measures, ending with a repeat sign.

5. MƏRYƏM

Allegro

The musical score is written for a single melodic line in 6/8 time, featuring a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The tempo is marked 'Allegro'. The score consists of ten staves of music. The notation includes eighth and sixteenth notes, rests, and various ornaments. Trills (tr) are indicated above specific notes on the first, second, fourth, fifth, sixth, seventh, eighth, and tenth staves. Wavy lines above notes on the seventh, eighth, and ninth staves indicate vibrato or trills. The piece concludes with a repeat sign on the tenth staff.

6. GÖYÇƏ GÖLÜ

Allegro

Allegro

6/8

The musical score is written on a single staff in treble clef, 6/8 time. It begins with a key signature of one flat (B-flat). The tempo is marked 'Allegro'. The score consists of a single melodic line with various trills and ornaments, indicated by 'tr' above the notes. The piece is divided into several measures, with some measures containing repeat signs (double bar lines with dots). The final measure ends with a double bar line and a repeat sign.

7. FİDAN

Allegro

The musical score for '7. FİDAN' is written in 6/8 (3/4) time and consists of ten staves. The key signature has one flat (B-flat). The tempo is marked 'Allegro'. The score includes various musical ornaments such as trills (tr) and grace notes (~). A repeat section is indicated by a double bar line with first and second endings. The piece concludes with a double bar line.

8. BAKI YALLISI

I

Andante

II

Allegro

9. AYLİN

Vivo

The musical score for '9. AYLİN' is written in 6/8 time and marked 'Vivo'. It consists of ten staves of music. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and half notes. Trills (tr) and trills with a flat (tr^b) are indicated above several notes. A wavy line (w) is placed above a note in the first staff. The piece concludes with a double bar line at the end of the tenth staff.

10. XANKƏNDİM

Moderato

The musical score is written for a single melodic line in 2/4 time, marked 'Moderato'. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The score consists of nine staves of music. The melody is characterized by frequent eighth-note patterns and several trills, indicated by the 'tr' marking. The piece includes a repeat section with first and second endings, marked '1.' and '2.'. The final measure of the piece ends with a double bar line and repeat dots.

11. ZƏRİFİ

Allegro

The musical score is written for a single melodic line in 6/8 time, featuring a key signature of two flats (B-flat and E-flat). The tempo is marked 'Allegro'. The score consists of nine staves of music. The melody is characterized by frequent trills, indicated by the 'tr' marking above notes. The first staff begins with a treble clef and a key signature of two flats. The melody flows through various intervals, often incorporating trills on notes like G4, A4, and B4. The piece concludes with a double bar line on the final staff.

12. GƏNCLİK RƏQSI

Vivo

The musical score is written for a single melodic line in 6/8 time, marked 'Vivo'. It consists of ten staves of music. The key signature has one flat (B-flat). The notation includes various rhythmic values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and repeat signs. Trills and ornaments are indicated by 'tr' and 'tr^b' above specific notes. The piece concludes with a double bar line and repeat dots.

RƏQSLƏR HAQQINDA

ZƏNGƏZUR (№ 1) – rəqsinə toponim olaraq qədim Azərbaycan ərazisi sayılan böyük bir mahalın adı verilmişdir. Bu mahal İrəvanın cənub hissəsindəki Qafan, Gorus, Qarakilsə (Sisian), Mehri (Meğri) rayonlarını, Azərbaycanın isə Zəngilan, Qubadlı və Laçın rayonlarının bir hissəsini əhatə edən geniş tarixi əraziyə malikdir. Zəngəzur sözü iki kəlmədən; “zəngi” və “zur” sözlərindən yaranmışdır. “Zəngi” – qədim mənbələrdə “Sanqi” kimi adlanmış türk tayfasının adıdır. Zəngilər əsasən, Qərbi Azərbaycanın İrəvan mahalı ərazisində yaşamışlar. Bu gün tanıdığımız Zəngibasar, Zəngiçay, Zəngilan və s. terminləri məhz bu tayfanın adı və məskunlaşdığı ərazilərlə bağlıdır. Rəqsin adındakı “zur” sözü isə türk dilində “dərə” mənasını daşıyır. Ümumən “zəngəzur” sözünün mənası zəngilərin yaşadığı ərazi (məkan) deməkdir.

Müəllif Azərbaycanın qədim tarixi ərazisi sayılan Zəngəzura həsr etdiyi bu rəqs melodiyasını 2024-cü ildə yaratmışdır. Rəqsin melodik məzmunu “re” mayəli “Şüştər” məqamında, 6/8 vəzn ölçüsündə, “*allegro*” tempində nota alınmışdır.

ŞUŞA (№ 2) – rəqsi Azərbaycan Respublikasının tarixi ərazisi olan Qarabağ bölgəsinin əsas şəhərlərindən biri, mədəniyyət paytaxtı sayılan Şuşaya həsr edilərək, onun adını daşıyır. Şəhərin təməli 1752-ci ildə Qarabağ xanı Pənahəli xan tərəfindən qoyulmuş, ilk çağlarda Şuşa adı ilə yanaşı xanın şərəfinə Pənahəli kimi də adlanmışdır.

Müəllif “Şuşa” adlandırdığı rəqsi 2022-ci ildə bəstələmişdir. Rəqsin melodik məzmunu “mi” mayəli “Segah” məqamında, 6/8 vəzn ölçüsündə, “*presto*” tempində nota alınmışdır.

AYDAN (№ 3) – rəqsini müəllif əmisi Əvəz Əsgərovun nəvəsinə həsr edərək, onun şərəfinə adlandırmışdır. Rəqsin melodiyası 2024-cü ildə bəstələnmişdir.

Rəqsin melodik məzmunu “re” mayəli “Çahargah” məqamında, 6/8 və 3/4 ölçülərinin qarışıq vəznlərində, “*allegro*” tempində nota alınmışdır.

XƏZƏRİM (№ 4) – rəqsi Avropa və Asiya qitələrinin kəsişməsində yer almış, Yer kürəsində ən böyük göl olub, ərazisinə və ölçüsünə görə dəniz adlanan Xəzərə həsr edilib. Bizə Azərbaycanımız qədər doğma olan Xəzərə vəsf etdiyi rəqs havasını müəllif 2025-ci ildə yaratmışdır.

“Qaytağı” ritmində ifa edilən rəqsin melodik məzmunu “fa” mayəli “Rast” məqamında, 6/8 və 3/4 ölçülərinin qarışıq vəznlərində, “*allegro*” tempində nota alınmışdır.

MƏRYƏM (№ 5) – rəqsini müəllif, qardaşı Vaqifin hazırda Rusiya Federasiyasının Moskva şəhərində yaşayan nəvəsinə həsr edərək, onun şərəfinə adlandırmışdır. Rəqsin musiqisi 2023-cü ildə bəstələnmişdir.

Rəqsin melodik məzmunu “sol” mayəli “Bayatı-Şiraz” məqamında, 6/8 vəzn ölçüsündə, “*allegro*” tempində nota alınmışdır.

GÖYÇƏ GÖLÜ (№ 6) – rəqsinə tarixən Qərbi Azərbaycan ərazisinə aid edilən, hələ “Kitabi Dədə Qorqud” dastanında “Göyçə Dəniz” kimi adı çəkilən, Cənubi Qafqazda ən iri gölün adı verilmişdir. Müəllif rəqs havasını 2024-cü ildə yaratmışdır.

Rəqsin melodik məzmunu “mi” mayəli “Segah” məqamında, 6/8 və 3/4 ölçülərinin qarışıq vəznlərində, “*allegro*” tempində nota alınmışdır.

FİDAN (№ 7) – rəqsini müəllif qardaşının istəkli nəvəsinə həsr edərək, onun şərəfinə adlandırmışdır. Rəqsin musiqisi 2022-ci ildə bəstələnmişdir.

Rəqsin melodik məzmunu “re” mayəli “Bayatı-Şiraz” məqamında, 6/8 və 3/4 ölçülərinin qarışıq vəznlərində, “*allegro*” tempində nota alınmışdır.

BAKİ YALLISI (№ 8) – rəqsini müəllif 2021-ci ildə yaratmışdır. İki hissədən ibarət yallı havası doğma Bakımıza həsr edilmişdir.

Rəqsin “Rast” məqamında səslənən melodiyanın birinci hissəsi 2/4 ölçüsündə, ağır (*andante*) tempdə, ikinci hissəsi isə 6/8 vəzn ölçüsündə, oynaq (*allegro*) tempdə nota alınmışdır.

AYLİN (№ 9) – rəqsini müəllif, qohumu Azər Topçubaşovun qızına həsr etmiş və onun şərəfinə adlandırmışdır. Rəqsin musiqisi 2025-ci ildə bəstələnmişdir.

Rəqsin melodik məzmunu “sol” mayəli “Şur” məqamında, 6/8 vəzn ölçüsündə, “vivo” tempində nota alınmışdır.

XANKƏNDİM (№ 10) – rəqsinə XVIII əsrdə təməli qoyulmuş, Qarabağ xanlığı tərəfindən Xankəndi adı ilə (“Xanın kəndi” mənasını daşıyan) yaradılmış tarixi ərazimizin adı verilmişdir. Rəqsin musiqisini müəllif 2024-cü ildə bəstələmişdir.

“Marş” xarakterli rəqsin melodik məzmunu “sol” mayəli “Şüştər” məqamında, 2/4 vəzn ölçüsündə, “*moderato*” tempində nota alınmışdır.

ZƏRİFİ (№ 11) – rəqsini müəllif həm nənəsi Zərif xanımın əziz xatirəsinə ithaf etmiş, həm də qardaşı Vaqif Əsgərovun nənənin şərəfinə adlandırdığı nəvəsinə həsr etmişdir. Rəqsin musiqisi 2022-ci ildə bəstələnmişdir.

Rəqsin melodik məzmunu “sol” mayəli “Bayatı-Şiraz” məqamında, 6/8 vəzn ölçüsündə, “*allegro*” tempində nota alınmışdır.

GƏNCLİK RƏQSİ (№ 12) – rəqsini müəllif, xalqımızın milli ruhunu gələcəyə aparan yeni nəslin gənclik həyatına, sabaha addımlayan gənclərimizin işıqlı yoluna həsr etmişdir.

2025-ci ildə yaranmış rəqsin melodik məzmunu “fa” mayəli “Rast” məqamında, 6/8 vəzn ölçüsündə, “vivo” tempində nota alınmışdır.

MÜNDƏRİCAT

ÖN SÖZ	3
1. ZƏNGƏZUR	5
2. ŞUŞA	6
3. AYDAN	7
4. XƏZƏRİM	8
5. MƏRYƏM	9
6. GÖYÇƏ GÖLÜ	11
7. FİDAN	12
8. BAKI YALLISI	13
9. AYLİN	14
10. XANKƏNDİM	15
11. ZƏRİFİ	16
12. GƏNCLİK RƏQSİ	17
RƏQSLƏR HAQQINDA	18

QEYD

[illegible]

QEYD

[illegible]

Çapa imzalanmışdır: 22.05.2025
Kağız formatı: 60x84 1/16
Həcmi: 1.5 ç.v
Sifariş: 46
Tiraj: 100
“İmza Nəşrlər Evi”
nəşriyyatında nəşrə
hazırlanmış və
offset üsulu ilə çap edilmişdir.